

Rõngu jõe (VEE1021500) lähte vaatlus

Vaatluse aeg 30.06.25. Vaatleja Marko Vainu.

1. Alla 1 l/s nire:

2. Kaks järjestikkust koprapaisu kõrguste vahega ca pool meetrit:

3. Vett nirises ka kirde poolt raudtee kõrvalt tulevas kraavis.

4. Juba raudteealusest truubist voolas vaid väike nire välja, sest suur koprapais oli truubi sees:

5. Raudteest ida pool oli avar kolmeharuline veeväli. Vesi seisis kõigis suundades:

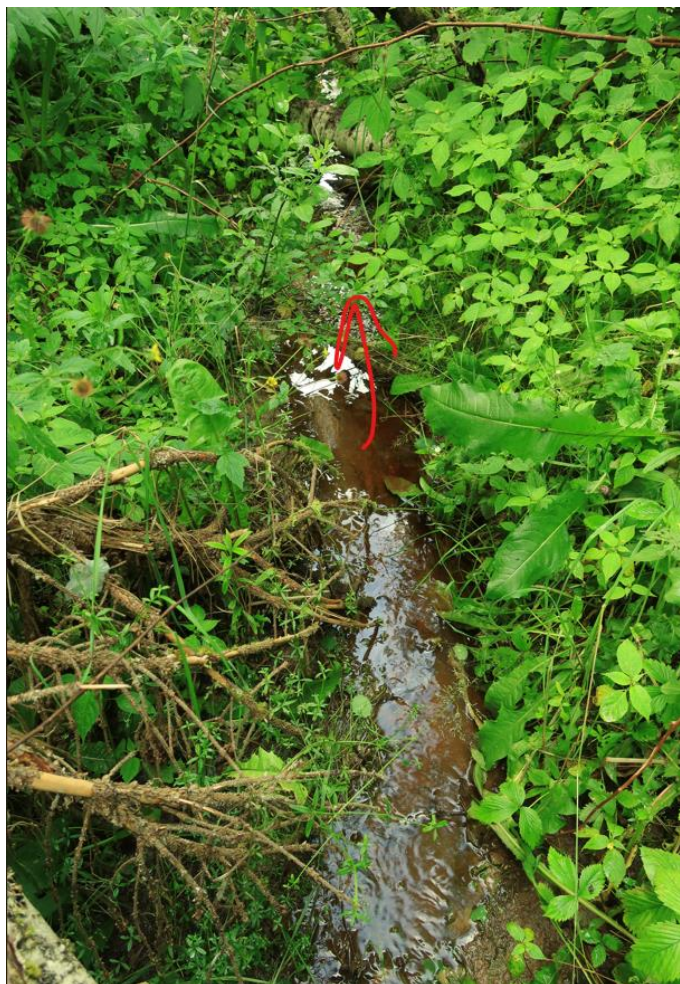

6. Lai, üleujutatud kraav. Vesi seisib:

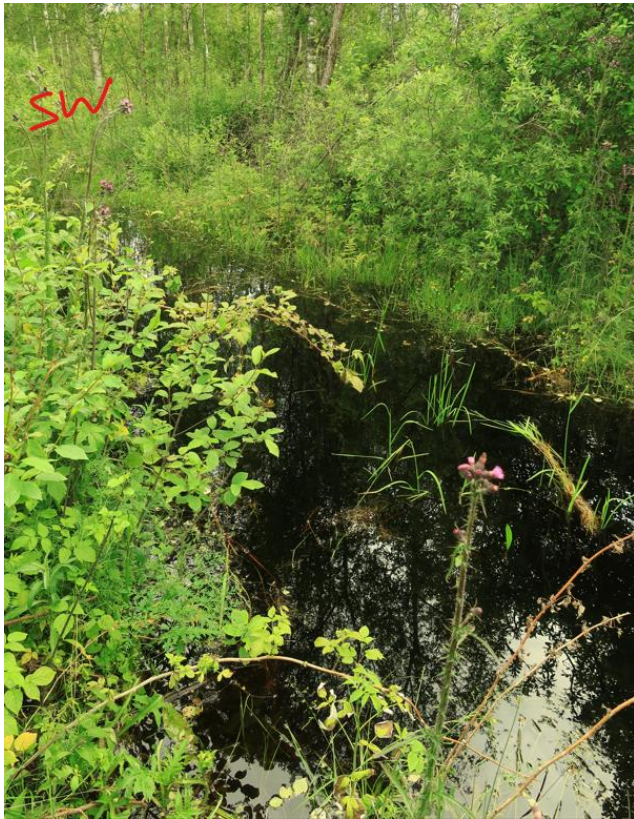
7. Vesi seisi kõigis kolmes ühinevas kraavis.

8. Siia paisutuse mõju ei ulatunud ning kraavis voolas oranžipõhjaline nire:

9. Vett oli kõigis suundades palju. Voolu polnud ning põhja poolt tulles kagust suubuvast kraavist üle ei saanud, sest see oli sügav ja meetreid lai. Vett oli rohkelt ka põhiteljest ida pool võsa vahel. Selle punktini oligi põhja poolt tulles võimalik jõuda ainult seetõttu, et põhitelje süvendamisest oli selle idakaldale jäänud vall.

10. Särg oli lai ja sügav ning vesi seisis:

11. Kuigi põhikaardil seda veel pole, siis soise soone idaküljel on värskelt kaevatud kolme meetri laiune, sügav, tumedaveeline kraav. Vesi näis seisvat:

Kraav on rajatud 2023. ja 2024. aasta vahel, sest 2024. aasta kevadistel kaldaerofotodel on see olemas:

12. Kraavi suubub kirde poolt haru. Selle otsas oli sügav, kümme-kümne meetrise läbimõõduga veesilm. Veesilma ümber kasvasid kuused ja tihe lehtpuuvõsa. Vesi seisis nii veesilmas, sellest tulevas harus, kui laias kraavis:

Veesilm:

Veesilma idapiir oli umbes selle koha peal:

Veesilma on näha ka 2024. aasta kaldaerofotodel. Selle lääneservast on uus kraav läbi kaevatud:

13. Uus kraav oli samasugune, nagu lõuna pool:

14. Kraavi algus. Oli algusest peale vett täis. Vesi seisis ka siin:

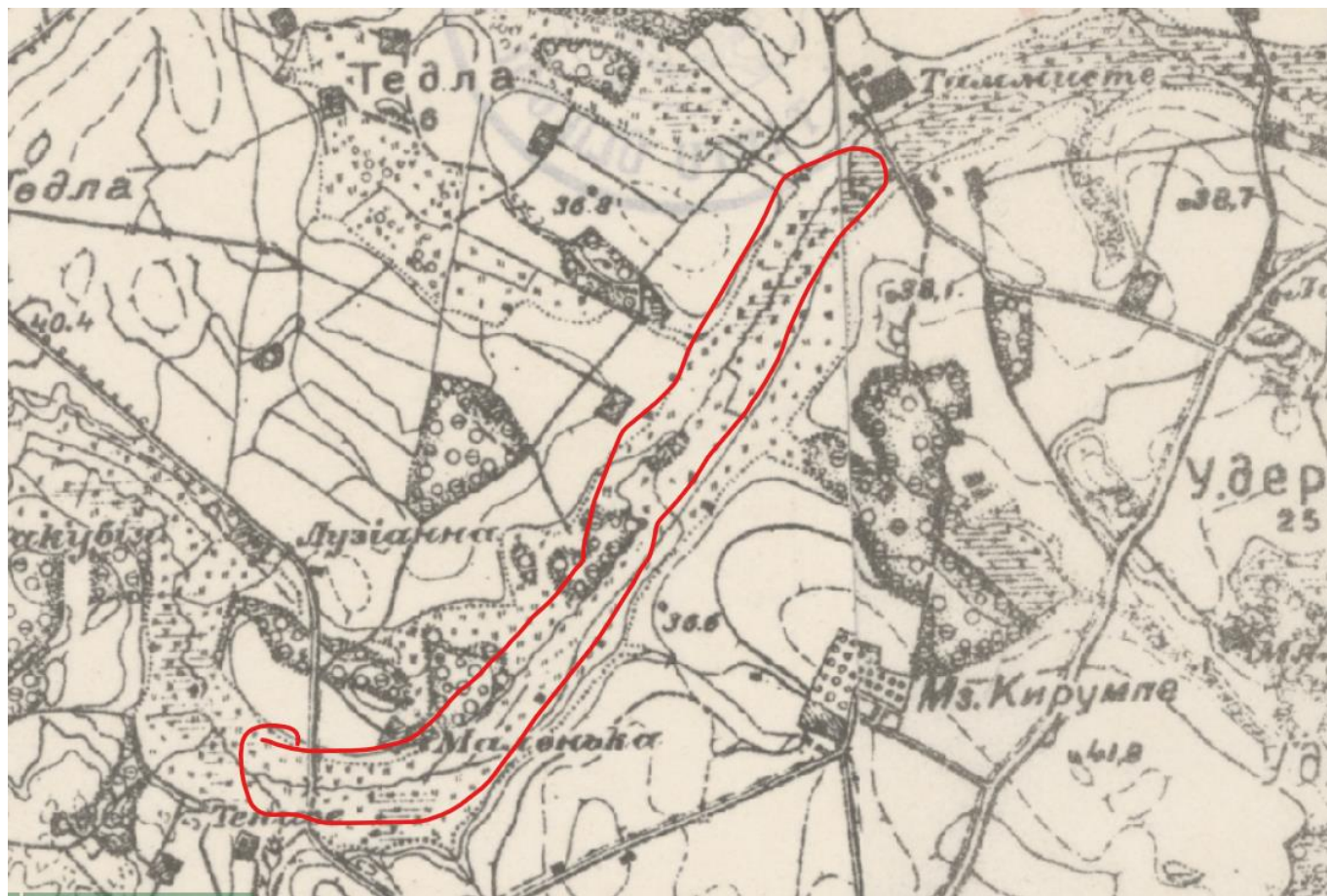

Olukord ajaloolistel kaartidel:

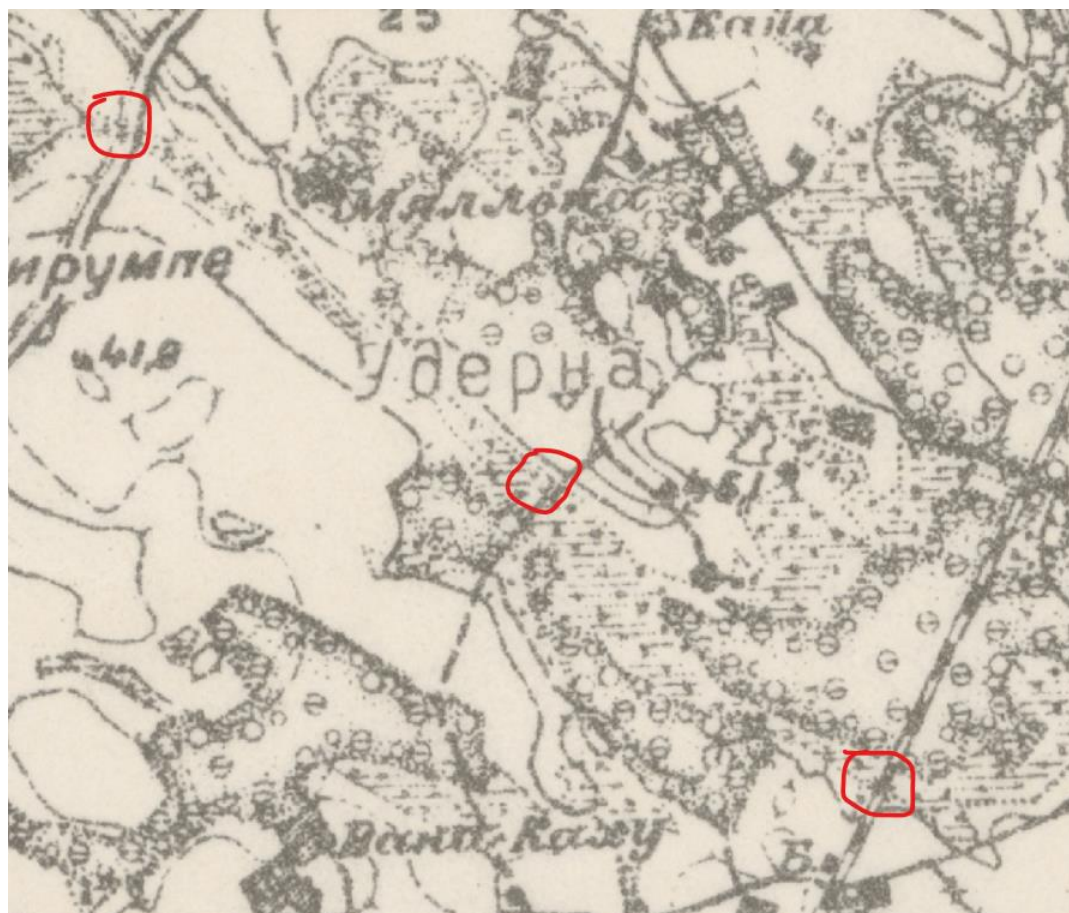
Rückeri Liivimaa kaardil on praegust Rõngu jõe ülemjooksu kujutatud Pulga oja ülemjooksuna (punane) ning praegust Kiivita oja kujutatud Rõngu jõe ülemjooksuna (sinine). Pulga oja lähed on kujutatud Kalme, Pastaku ja Kirepi külade piiril oleva suure, aga praeguseks valdavalt kuivendatud soo loodesopis. Sama soo idaosas asub paikvaatlusel nähtud uus kraav:

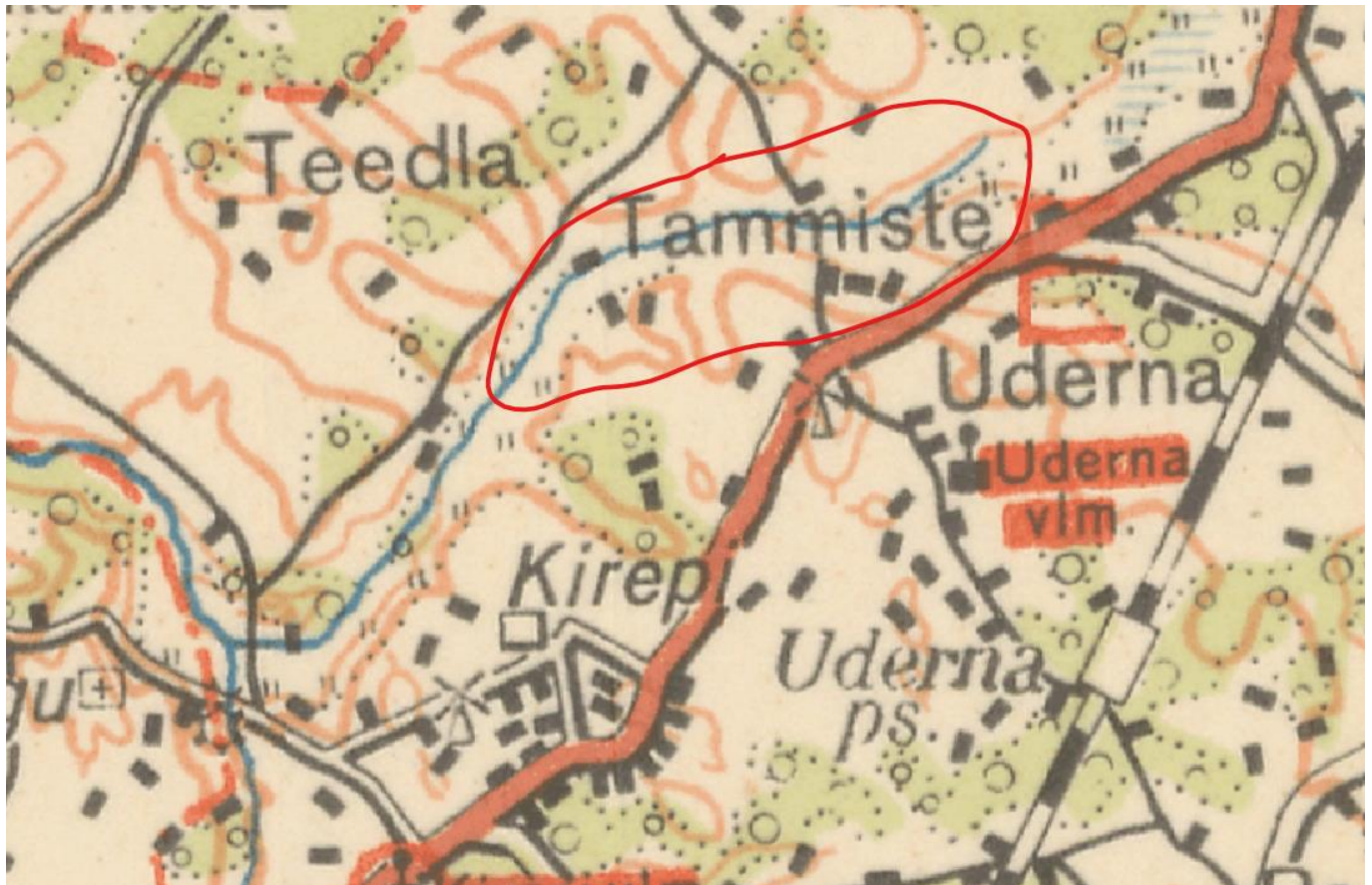
Verstasel kaardil näib olevat kujutatud Pulga oja ja Rõngu jõe ühendavas orus voolavat oja, mis algab Tammiste küla juures ja Pulga oja algab pigem Tammiste külast ida pool:

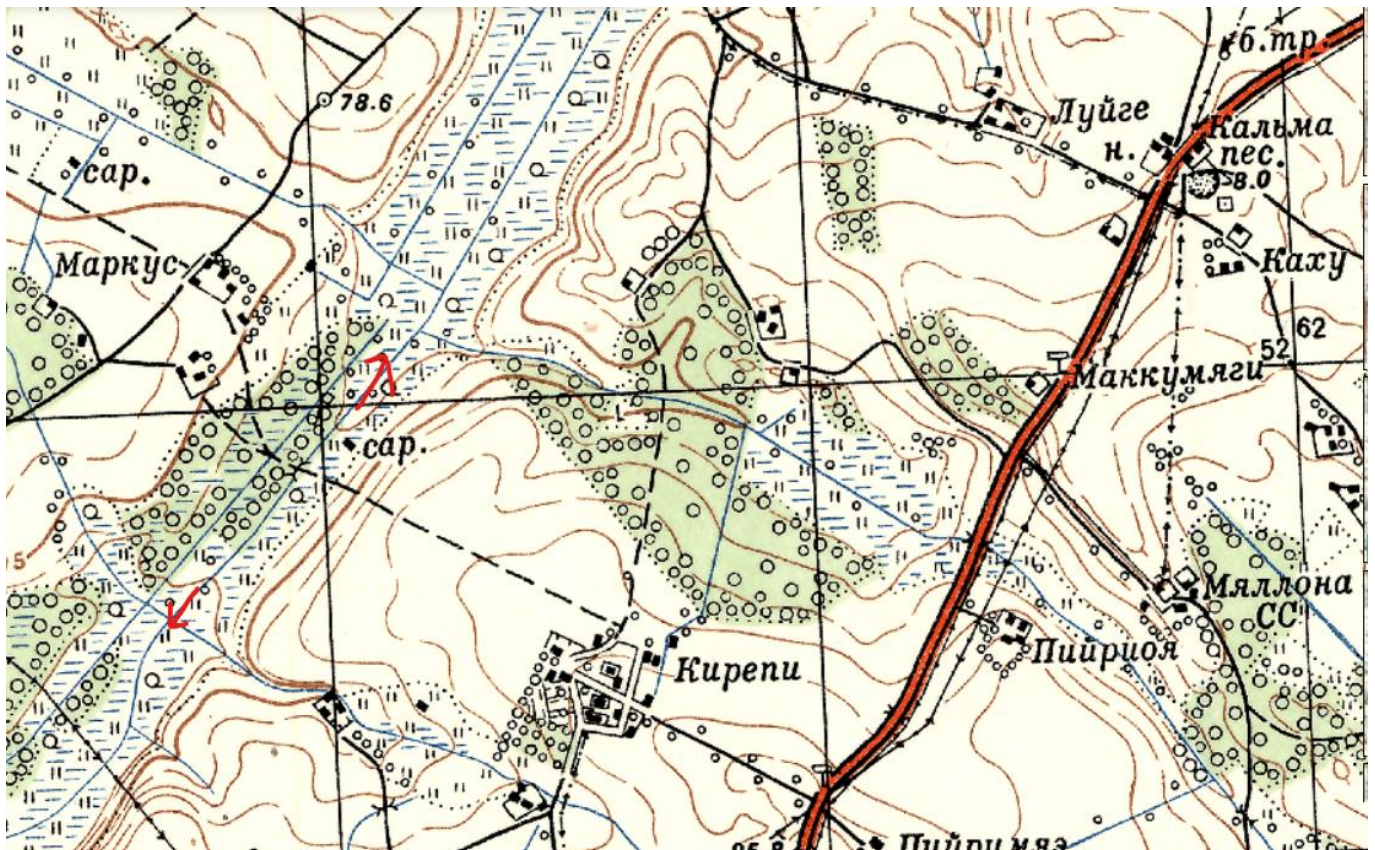
Orgu suubuvat praegust Rõngu jõe telge kaardil pole, aga olemas on sellel teljel olevad sillad, sh. vaatluspunktis 3 olev raudteesild. See viitab, et veevool mööda seda telge toimus:

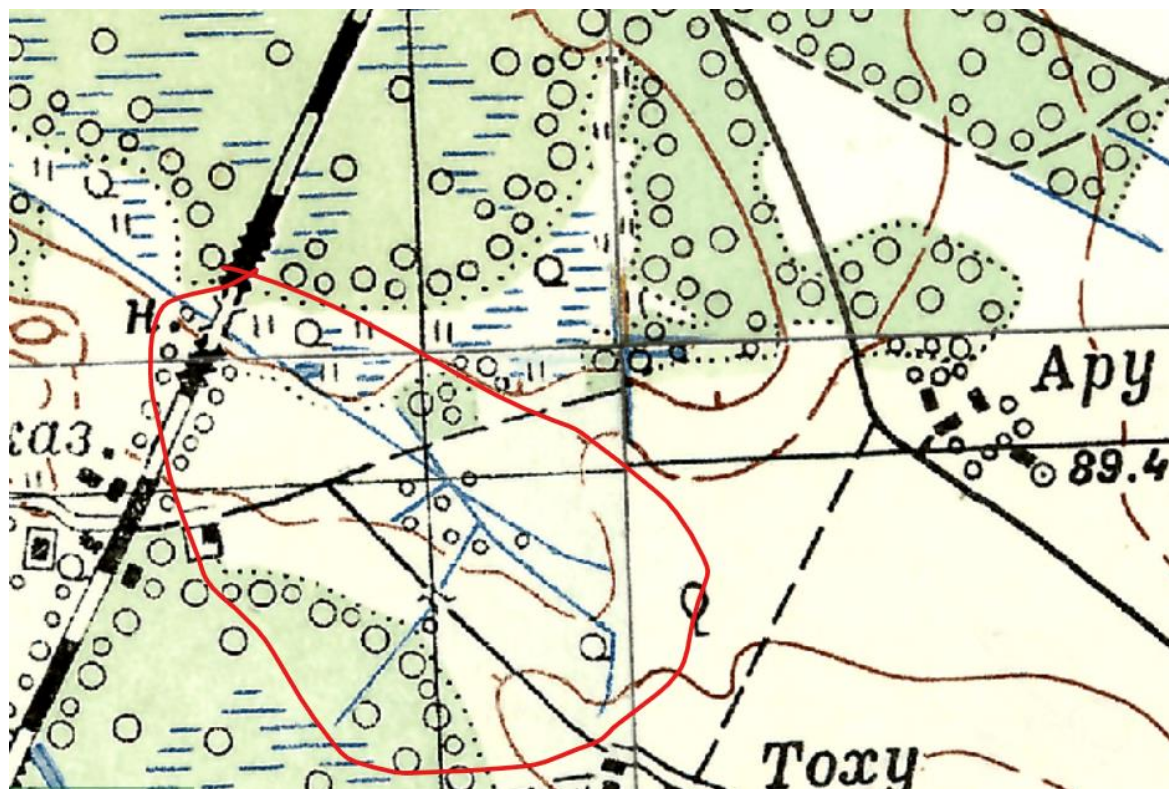
EV 1:25 000 ja 1:50 000 kaartidel vaadeldavat ala ei ole, aga 1:200 000 kaardil on Rõngu jõe algus kujutatud Tammistest veelgi kaugemal ida pool, kui verstasel kaardil:

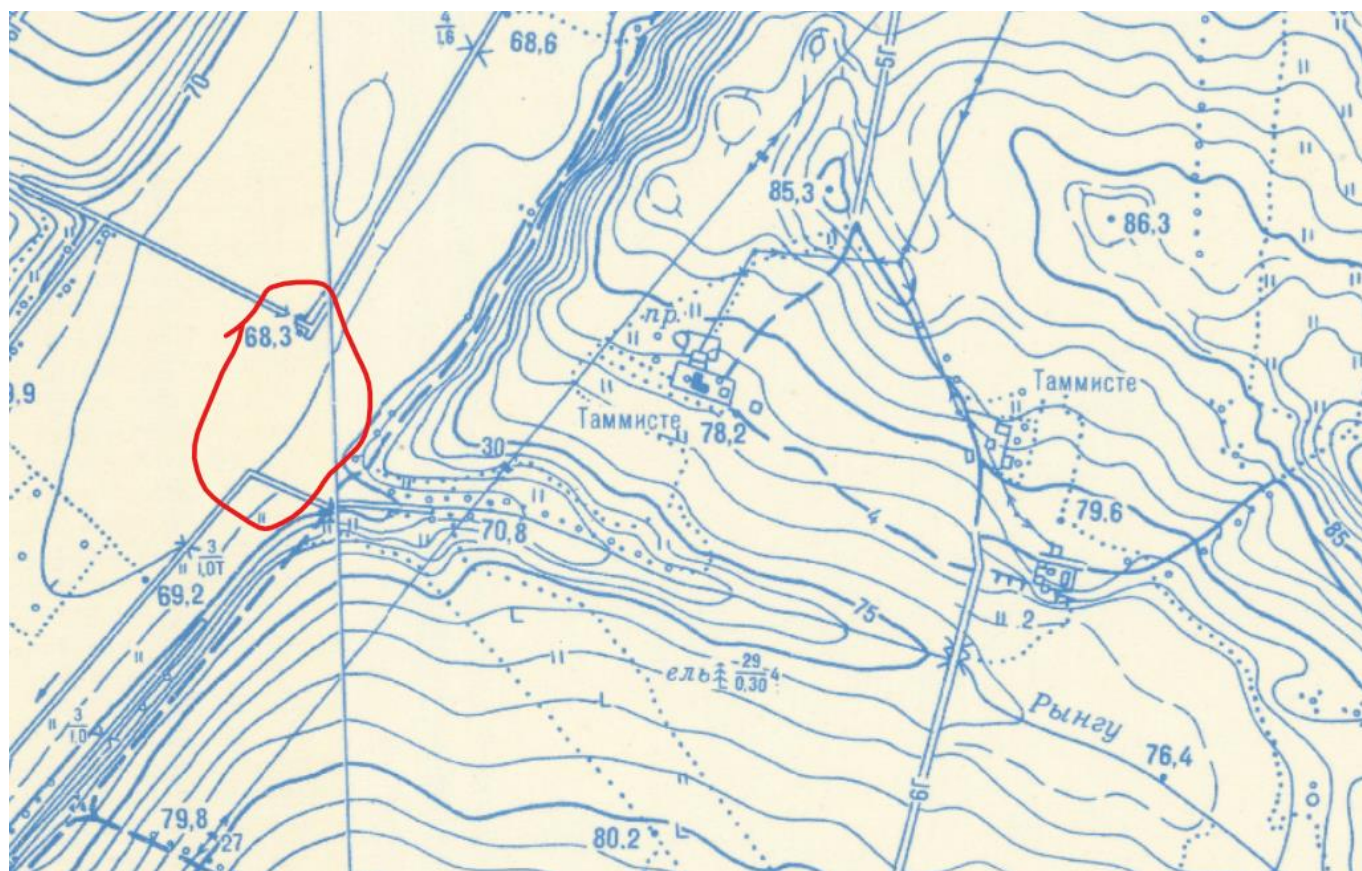
NL 1:25 000 topokaardil 1948. aastast on kujutatud Rõngu jõe ja Pulga oja ühendavas orus läbivat veejuhet, kuid kõrgusjoonte järgi oli veelahke kohast, kus Rõngu jõe praegune ülemjooks orgu suubus, lõuna pool. See tähendab, et selle kaardi põhjal voolas praeguse Rõngu jõe ülemjooksu vesi Pulga oja:

Praegune Rõngu jõe ülemjooksu telg on kaardil küll peal ning algab lühikeste kraavidega raudteest kagu pool:

1984. aasta 1:10 000 kaardil on Rõngu jõe ja Pulga oja veelahe samas kohas, kus tänapäeval:

Rõngu jõe lähet on kujutatud kraavina raudteest ida pool kohas, kus tänapäeval veejuhet pole:

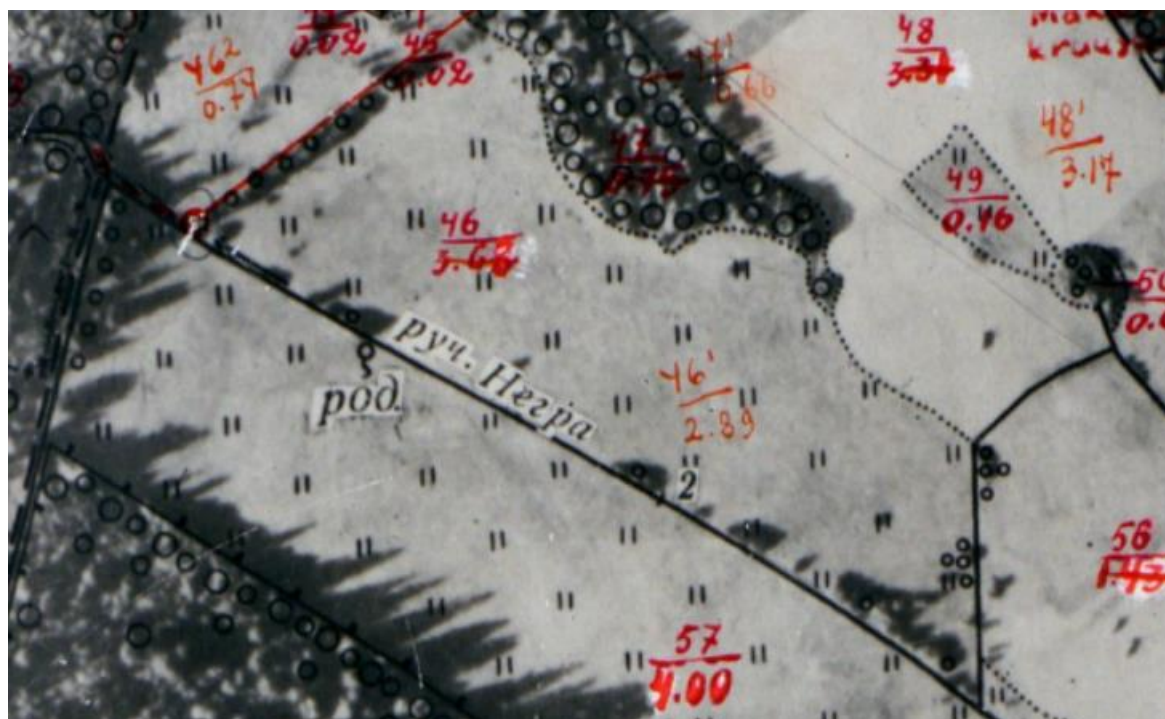
1948. aasta fotoplaanil on kujutatud raudteest ida pool algavat sirget veejuhet:

Umbes samas kohas, kus Rückeri Liivimaa kaardil on Pulga oja lähe, muutub 1948. aasta fotoplaanil sirglõikudest koosnev veejuhe punktiiriga tähistatud ojaks:

Allavoolu on seda nimetatud Negra ojaks:

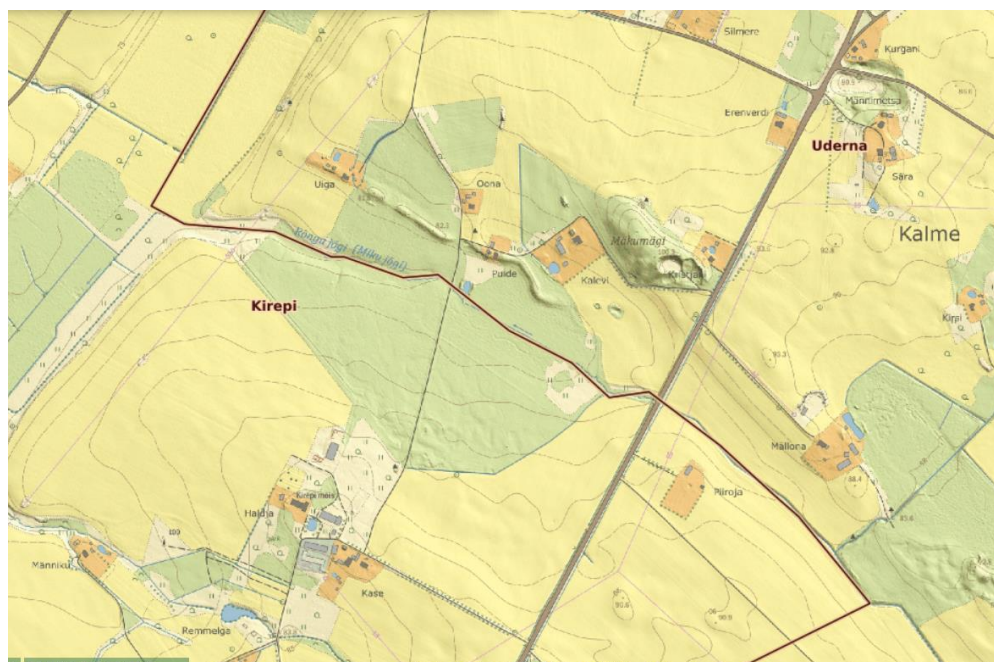
Pulga oja-Rõngu jõe orgu jõudes võis fotoplaani kohaselt Negra oja vesi voolata nii lõuna kui põhja suunas, sest mõlemasuunalised ühendused olid olemas:

Rõngu jõe põhiteljena näib ka fotoplaanil olevat kujutatud praegust Kiivita oja:

Praeguse Rõngu jõe ülemjooksu ääres oleva Piiraja talu nimi tuleneb tõenäoliselt asjaolust, et mööda seda kulges Kirepi ja Rõngu mõisate piir. Et algupäraselt voolas vesi sealt pigem Pulga oja poole, näib viitavat ka asjaolu, et pärast Rõngu jõe-Pulga oja orgu jõudmist pööras mõisate piir Pulga oja suunas:

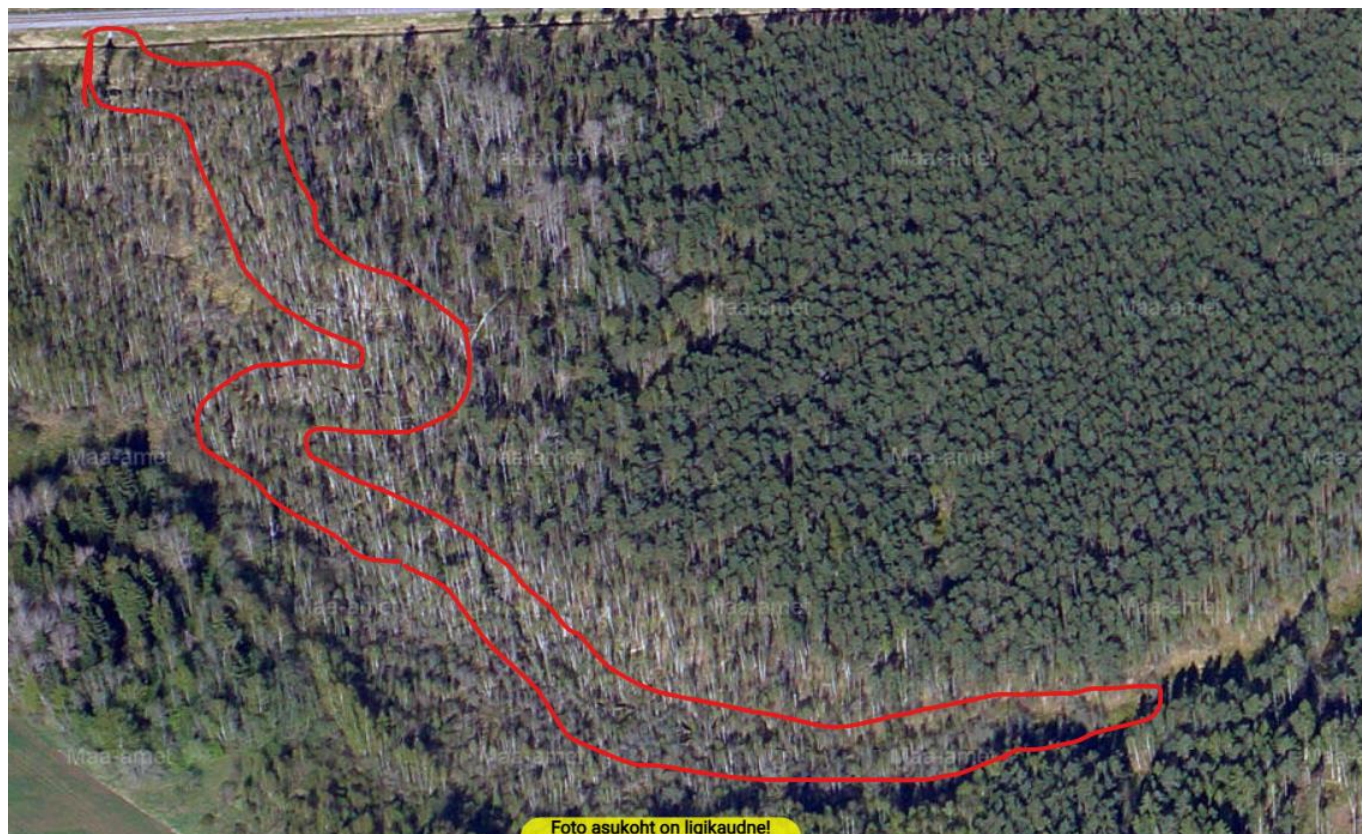
Järeldused: Ajaloolised kaardid viitavad, et Kalme, Pastaku ja Kirepi külade piiril asunud soost algas oja. Kas see oli Rõngu jõe või Pulga oja ülemjooks, jääb kaartide põhjal baselgeks. Samuti pole praeguses seisus selge, kas Rõngu jõe sobivamaks ülemjooksuks võiks olla Kiivita oja. Jättes võimalikud suuremad muudatused tulevikuks, saab nentida, et kuna tänapäeval voolab praegu Rõngu jõe ülemjooksuks loetud veejuhtmest vesi Rõngu jõkke, siis on seda ka sobilik Rõngu jõe ülemjooksuks pidada.

Jõe lähe on vaatlusprotokolli koostamise ajal aga ebamääras kohas vaatluspunktist 5 kümmekond meetrit ida pool, 2019. ja 2020. aasta vahel rajatud kraavi peal. Raudteest ida pool, Tootsi ja Arumetsa kinnistutel on pärast 2015. aastat rajatud mitmes etapis kraave, mistõttu kraavitamiseelset olukorda polnud võimalik paikvaatlusega tuvastada. Vaatluspunktist 10 põhja pool jäi vaatlus hiljaks kõigest kaks aastat.

Kuigi enne 2021. aastat algas põhikaardil vooluveekogu tähistav sinine kriips kohast, kus seni asub Rõngu jõe lähe, võib kraavituseelset 2011. aasta ortofotol jälgida voolusängi raudteest ida pool, kuhu seda põhikaardile märgitud polnud ja mis kattub 2015. ja 2017. aasta vahel rajatud kraaviga:

Arvestades kraavi ebatüüpilist looklevust, võib eeldada, et see ei rajatud tühjale kohale, vaid süvendati ja laiendati olemas olnud oja. Läbi soometsa kulgevat soont on näha ka 2015. aasta kaldaerofotol:

Erinevatest aastatest pärit kaldaerofotode põhjal võib tuletada, et raudtee alla truupi voolav oja sai alguse vaatluspunkti 12 piirkonnast. Seal asuvast veesilmast lõuna poole suunduvat niret on näha kuni 2023. aasta fotoni, sest 2024. aastaks oli selle asemel rajatud lai kraav:

2023:

Nii 2020. kui ka 2019. aasta kaldaerofotodel on eristatav ka nire alguseks olev veesilm:

2020:

2019:

Nire on kaldaerofotodel jälgitav kuni punktis 10 oleva, enne 2024. aastat süvendatud, lõigu alguseni:

Vaatluspunktist 12 põhja pool aga kaldaerofotodel peale roobaste muid niresid ei eristu. Seega võib järeldada, et punktist 12 põhja poole rajati 2023.–2024. aastal kraav n.ö. tühjale kohale.

Nendest andmetest tulenevalt **sobiks Rõngu jõe lähteks punktis 12** olev veesilm ning selle lähtelõik ei kulgeks veesilmast välja mitte mööda uut kraavi, vaid algupärasemat sängi:

Kuna 2019. ja 2020. aasta vahel rajati raudteest vahetult ida poole n.ö. lookleva ja ilmselt algupärase oja markeeriva kraavi kõrvale sirgem kraav, mis hargneb looklevast teljest ja hiljem liitub sellega uuesti, tuleb see lugeda jõe sekundaarseks teljeks. Võimalik, et nende kahe lõigu põhi- ja sekundaartelje staatus peaks olema vahetuses, aga seni, kuni kogu raudteest ida poole jääv ala on kobraeste paisutuse mõju all, pole võimalik hinnata, kumb telg on peamine:

